

Великоднє послання владик УГКЦ в Польщі

*Всесвітлішим, Всечесним і Високопреподобним Отцям,
Преподобним Монахам і Монахиням та всім вірним
Української Греко-Католицької Церкви у Польщі*

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

Дорогі у Христі Сестри і Брати!

У Світлий Вівторок, під час Божественної Літургії, читаємо уривок з 24-го розділу Євангелія від св. Луки. В цьому фрагменті Святого Письма євангелист Лука розповідає про двох переляканих Христових учнів, котрі, після хресної смерті свого Вчителя, втікають з Єрусалиму. Приєднується до них невідомий їм та, на перший погляд, необізнаний в подіях останніх днів, мандрівник. Несподіваному товаришеві своєї подорожі учні розповідають про: «Те, що сталося з Ісусом Назарянином, мужем, що

був пророком, могутнім — ділом та словом перед Богом і всім народом, та як (...) первосвященники й князі видали його на засуд смертний і його розіп'яли» (Лк. 24. 19-20). Клеопа, один з двох Христових учнів, і його товариш, втратили надію, що в особі їхнього Вчителя може здійснитися Божа обіцянка, про прихід на світ Спасителя світу. Щоправда, від деяких жінок вони чули, що Христос живий, що воскрес із мертвих, але вони їм не повірили. Знеохочені, здобуваються (Продовження на 2 сторінці)

Пасха визволення від скорбот

В Україні серед літераторів і мовознавців є чимало противників вживання слова «пасха». Бо немає його в словнику Бориса Грінченка й інших словниках, бо «це слово винятково церковне, а не наше народне». Бо «класики наші його не

«Паска» з малої літери це «назва святкового хліба», яка «походить від назви єврейського свята, а означає обрядовий солодкий хліб, який випікають на Великдень». Українське «паска» «походить від назви єврейського свята, але дослідники стверджують: те, що це слово прижилося в українській мові, обумовлено спільним проживанням євреїв і українців на одній території, а відповідно, взаємовпливом однієї мови (як і кухні) на іншу».

Чи наша Церква усвідомлювала ризик, який несло надання в 2011 році катехизмові УГКЦ назви «Христос — наша Пасха»? Бо ж це можна сприйняти як вплив атеїзму, російського православ'я і виховання поза традиціями. Насамперед

вживали, а щойно в ХХ ст. стало це слово проникати під впливом атеїзму, МПЦ і осіб, які були виховані поза традиціями». Під «МПЦ» треба бачити Російську Православну Церкву. Українською має бути «Паска/пасха» або «Великдень».

У номері читайте:

- Великоднє послання Митрополита А. Шептицького (1943 р.)
- Історичний (на жаль) рік
- «Хрести свободи» 1848 р.
- Життя і діяльність священномученика Йосафата Кунцевича
- Послання Протоархимандрита ЧСВВ з нагоди 400-ліття мученицької смерті святого священномученика Йосафата Кунцевича
- Мученицька смерть святого
- Рідний дідусь Митрополита Андрея Шептицького
- Великдень за колючим дротом
- Легенди
- Великодня поезія

Христос Воскрєс!

Воістину Воскрєс!

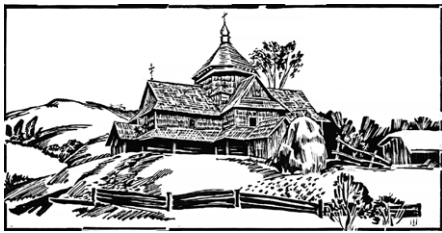
укладачі катехизму були свідомі приналежності українських християн до Христової Церкви, яка вже в 57 році, в Першому посланні ап. Павла до коринтян чула: «Пасха наша, Христос, принесений у жертву» (5,7). Христос помер під час святкування (Закінчення на 3 сторінці)

Великоднє послання владик УГКЦ в Польщі

(Продовження з 1 сторінки)

лише на сумне та болюче: «А ми сподівались, що це він той, хто має визволити Ізраїля» (Лк. 24. 21).

У свою чергу незнаний товариш подорожі двох учнів починає пояснювати їм все, що у Святому Письмі стосувалося приходу на світ Месії та його місії. Так розповідає про це євангелист Лука: «О, безумні й повільні серцем у вірі супроти всього, що були пророки оповіли! Хіба не треба було Христові так страждати й увійти в свою славу?» І, почавши від Мойсея та від усіх пророків, він вияснював їм те, що в усім Писанні стосувалося до нього» (Лк. 24, 25-27). Слова незнамого мандрівника спершу не переконали Клеопи та його товариша. Щойно коли вони сіли разом при столі та коли незнайомий взяв у руки

хліб, поблагословив і розламавши його, дав їм (див. Лк. 24, 30), відкрились їм очі і вони впізнали та зрозуміли, що це Воскреслий Христос. І хоча вже вечоріло, а вони були втомлені, пройшовши з Єрусалиму до Емаусу близько одинадцяти кілометрів, негайно повертаються тією самою дорогою в Єрусалим, щоби поділитися з апостолами та іншими учнями радісною вісткою, що Христос справді воскрес та що вони бачили його, розмовляли з ним та пізнали його по ломанні хліба.

Описаний святим Лукою день був, мабуть, одним з найважчих і незвичайних днів у житті двох Христових учнів. Їхній психічний та душевний стан до моменту, коли в особі незнайомого співтовариша подорожі розпізнали Воскреслого Вчителя, можна прирівняти до душевного стану мільйонів українців у четвер 24 лютого 2022 р., тобто в перший день війни, коли вранці збудили їх вибухи російських бомб та звуки артилерійських обстрілів. Цього дня військові стали захищати свою батьківщину, а мільйони громадян України були змушені залишити домівки та рідну землю, щоби рятувати життя.

Здавалося тоді, що не може трапитися людині вже нічого гіршого та більш трагічного. З сьогоднішньої перспективи, більше року війни видно, на жаль, що таких жорстоких та тяжких днів війна українській землі принесла ще дуже багато. Протягом минулого року всі ми, незалежно від того, чи походимо з України і на своєму тілі особисто досвідчили жахиття війни, чи теж проживаємо поза Україною і війну знаємо тільки з медіа-переказів, сильно переживаємо несправедливість, спричинену війною та відчуваємо її жорстокість і жахиття. Пробуємо також відповісти собі на запитання, як порадити собі з трагедією та всяким злом, яке несе війна? Особливого значення це запитання набирає сьогодні, коли святкуємо найбільш радісний празник церковного року — Пасху Христову.

Дорогі у Христі Сестри і Брати!

Ніхто з нас не є спроможний своїм особистим заангажуванням вплинути на реальність війни. Залишаємо це фахівцям — військовим, які на передовій захищають Україну та всім, хто готовий підтримати її у боротьбі за незалежність та територіальну інтегральність. Однак наведений вище текст Євангелія св. Луки підказує нам, як кожен з нас може приєднатися до змагань у подолання сил зла, темноти і смерті.

Першим висновком, який випливає з прочитаного тексту, це не втрачати надії. Людина, яка втратила надію, вже програла. Вона стає песимістичною і знеохоченою. Не бачить сенсу будь-якого змагання за правду, справедливість чи свої ідеї. Залишається їй тільки втеча і то якнайдалі від реальності. Яскраво бачимо це на прикладі двох Христових учнів, для яких дотеперішній світ повністю розвалився, а їм залишається тільки втеча.

Другий висновок стосується відкритості до людей, насамперед до їхнього слова та підтримки. Хоча Клеопи та його товариш занепади духом, то все ж таки їхнє серце палало, коли слухали пояснення свого товариша подорожі щодо Месії та суті його місії. Буває, що у важких моментах життя, коли провалюється наш духовний і дочасний світ, дехто втрачає віру. Такого досвідчило

багато наших братів і сестер з початком війни в Україні. Найгірше, однак, діється тоді, коли людина закривається на голос інших людей, близьких, знайомих, священників, які стараються допомогти, пояснити труднощі та розрадити. Самій людині важко подолати душевні труднощі, їй потрібно підтримки інших. Два Христові учні підупали духом, але не перестали слухати. Вони не закрили на Божий голос ані свого серця, ані свого розуму. Тому змогли піднятися та цілковито переміненими повернулися з радістю в Єрусалим.

Наведений текст з Євангелія св. Луки усвідомлює також, що потрібно бути вразливим на щоденні людські потреби — це третій висновок. Коли учні дійшли до свого села, їхній товариш подорожі хотів іти далі. Вони однак не дозволили, були свідомі, що він змучений та голодний. Крім цього мандрівка вночі була небезпечною через розбійників. Тому наполягали, щоб він повечеряв з ними та залишився і переночував у їхній хаті. Протягом минулого року війни в Україні біля нас появилось дуже багато потребуєчих людей. В багатьох країнах, особливо у Польщі, відкрилися для них гостинні серця людей. Дякуємо за цю вразливість та за все добро вчинене ближньому. Також сьогодні є біля нас багато потребуєчих. Підтримуючи людей, скривджених війною, перемагаємо зло, яке несе ця війна.

Чи не найважливіший, черговий висновок пов'язаний з самою вечерею, на яку незнайомого співтовариша подорожі запросили два Христові учні. Гість поблагословив хліб і роздав його учням, так як зробив це кілька днів раніше, під час останньої вечері з апостолами. Це безпосередній зв'язок із установленням Пресвятої Євхаристії. Саме за цим учні розпізнали Воскреслого Христа. Особливо в трудних хвилинах, таких як війна, еміграція та спричинена війною трагедія багатьох родин і поодиноких осіб, не можна забути про потребу підтримки живої єдності зі Спасителем. Немає кращого способу, як щонедільна участь у Божественній Літургії та Євхаристійна трапеза, тобто Причастя Тіла і Крові Господньої. Тому в цих важких часах пам'ятаймо, що не тільки самим дочасним хлібом живе людина.

Врешті приходиться ще один висновок: радості не можна приховувати тільки для себе. Радістю потрібно ділитися з іншими. Змучені подорожжю апостоли, коли тільки в особі свого товариша розпізнали Воскреслого →

Пасха визволення від скорбот

(Продовження з 1 сторінки)

єврейської Пасхи, і рання Церква не потребувала багато часу, щоб зрозуміти, що це не було випадково, але цілеспрямовано — старозавітні прообрази ставали дійсністю в особі Ісуса, його добровільний самопожертві за життя світу. А те, що літера х в арамейському слові стала к в українському, не було лише результатом «проживанням євреїв і українців на одній території» і впливом однієї кухні на іншу, а причетністю українців до юдеохристиянської спадщини.

Українці не є першими, хто мав проблеми з цим словом. Не знаючи, з якої мови воно походить, деякі греки думали, що Paschein, святкувати Пасху, походить від грецького paschein, тобто страждати. Ориген в творі «Про

Пасху» написав: «Якщо хтось із нас при зустрічі з євреями невторопно скаже, що Пасха походить від страстей Спасителя, його висміють як когось, хто не розуміє сенсу цього слова». А його сенс для Оригена такий: «народ виходить з Єгипту, отож логічно, що це свято називається Пасха, тобто Перехід».

В Євангелії від Івана читаємо: «Перед святом Пасхи, Ісус, знаючи, що прийшла його година перейти з цього світу до Отця, полюбивши своїх, що були у світі, полюбив їх до кінця» (13,1). Цей перехід з «цього світу до Отця» стався через суд, знуцання, розп'яття, страсті, смерть і воскресіння. Виводити слово «Пасха» від «страстей» є недоречним під оглядом мовним, але якщо відчалити на глибину богослов'я, то побачимо,

що пасхальне таїнство об'єднує в собі невід'ємно страсний і воскресний виміри.

Небагато в історії українців було років, коли в святкуванні Пасхи Христової воскресний, радісний, і світлий вимір домінував над страсним, печальним і затьмареним. В третій декаді ХХІ століття, після двох пандемійних Векторів, цього річний є другим воєнним. Наш народ, в особах тих, хто зі зброєю і без неї захищає свою Батьківщину, став втіленням слів про пасхальну силу любові ближнього з Першого соборного послання Івана: «Ми знаємо, що ми перейшли від смерті до життя, бо любимо братів» (3,14). Цьогорічна, як кожна, це «Пасха велика, Пасха вірних». Віримо, що в 2024 році слова «О Пасхо, визволення від скорбот» стануть дійсністю.

о. Богдан Панчак

Христа, негайно вирушили в дорогу до Єрусалиму, з якого щойно прийшли, щоб вісткою про зустріч з Воскреслим Христом поділитися з іншими братами. Вирушили в дорогу незважаючи на ніч та небезпеку можливої зустрічі з розбійниками. Так розповідає про це євангелист Лука: «І вони рушили негайно й повернулися в Єрусалим, і там знайшли зібраних одинадцятьох і тих, що були з ними, які їм сказали: “Христос справді воскрес і з'явився Симоні.” І вони розповіли те, що сталося в дорозі і як вони його пізнали при ламанні хліба» (Лк. 24, 33-35). Пробуємо ділитися з іншими не тільки болючими новинами про смерть, терпіння та інше людське нещастя. Навіть в час війни діється багато доброго та гарного. Постараймося це зауважити і розповісти іншим людям. Добро та радість не є привабливим для медіа-переказу, але вони мають силу підтримати людину на душі у найважчих хвилинах.

Дорогі у Христі Сестри і Брати!

Цьогорічна Пасха, подібно як і минулого року, минає в тіні війни в Україні, спричиненої російською військовою

агресією. Коли війна починалася, ми всі мали надію, що конфлікт скоро закінчиться та що незабаром буде можна повернути до своїх домів та до мирного життя. На жаль, дійсність виявилася менш оптимістичною. Досі триває війна, яка забрала життя тисячам людей та принесла повну руїну багатьом українським містам і селам. Мільйони громадян України опинилися, як воєнні втікачі, поза межами своєї батьківщини. Досі майже кожного дня чути в Україні тривожні попередження про повітряну тривогу. Ненормальність викликана несправедливою війною стала, на жаль, болючою щоденністю для громадян України. Найгірше однак, що ніхто не може впевнено сказати, коли врешті вона закінчиться та коли разом з перемогою в Україну повернеться справедливий мир і спокій. Все це викликає у людей, також тепер, під час свят Христового Воскресіння, душевний біль та несе небезпеку втрати надії.

Тому бажаємо всім Вам, дорогі у Христі Сестри і Брати, щоби в цей важкий час Ви могли зустріти на своїй дорозі Воскреслого Христа, так, як це трапилося двом Христовим учням. Старайтеся послухати кожне слово, яке Він захоче Вам переказати. Може, буде це слово сказане за посередництвом когось незнайомого, може, сказане священником або кимось з Ваших близьких, а може, буде це слово, прочитане Вами на сторінках Святого Письма. Найважливіше, щоби добре прислухатися до його змісту та відкрити на нього своє серце і свій розум.

На час цього річних свят Христового Воскресіння бажаємо всім Вам сили духа та надії на перемогу. Зичимо відкритості сердець і умів на кожне Боже Слово, а також вразливості на людські потреби, головню потреби наших сестер і братів в Україні. Нехай Ваші серця будуть завжди наповнені бажанням єдності з Євхаристійним Христом і відкритістю на кожне добро, яке походить від Бога та людей. Бажаємо глибокої душевної радості, якою зможете ділитися з іншими, головню з тими, хто засмучений.

Нехай Воскреслий Христос, який є остаточним Переможцем смерті, всякого зла та темряви, дасть Вам силу та кріпить Ваші серця спокоєм і миром, який всім нам тепер дуже потрібний. Кожній війні приходить кінець. Також і війні на українській землі прийде кінець. Сподіваємося цього і бажаємо, щоб наступні свята Христового Воскресіння були в мирі на українській землі. У цьому нехай скріплює нас всіх Воскреслий Христос.

Благословення Господнє на Вас!

† **Архiepіскоп Євген Попович**

Митрополит

Перемисько-Варшавський

† **Єпископ Володимир Ющак**

Владика Вроцлавсько-Кошалінський

† **Єпископ Аркадій Трохановський**

Єпископ Ольштинсько-Гданський

Перемишль — Вроцлав — Ольштин,
Пасха 2023 р. Б.

ХРИСТОС ВОСКРЕС! *

Високоповажаний Пане Редакторе!

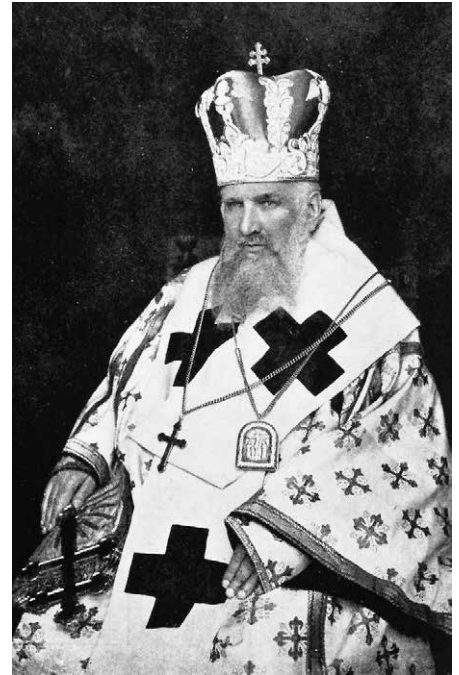
Просите мене про статтю до святочних чисел „Львівських Вістей» і „Рідної Землі”.

В обставинах, які переживаю тих кілька днів перед святами, це просто неможливе написати щось приличного. Тому вибачайте за ту відмову, яку я хотів би по змозі зробити якнайчемнішою. Але з другого боку мушу признати, Ваше бажання представляється і мені як пропозиція з багатьох оглядів дуже бажана. Бо ніколи більше, як у воєнних часах, в яких живемо, не треба людині зичливості людей так, як тепер. А на зичливість можна заслужити тільки сердечною зичливістю із свого боку. В часі війни навіть, між тими, що не воюють, або й тими, що їх ніщо не ділить, нагромаджуються такі небували кількості непорозумінь, спорів, ворожнечі, часом навіть і ненависти, що не пізнається цього світу і людей, яких зналося добре ще кілька літ тому. Люди діляться, всюди собою зайняті, не мають часу для ближнього, не мають з чого дати йому хоч добре слово, усі стали нервові, роздражнення нервів прибирає форми неврастенії, істерії і суспільне, чи може радше товариське, життя стає подібне до того принципіального „bellum omnium contra omnes“ [«війна всіх проти всіх» — ред.] Гоббеса, наслідком чого проста зичливість і християнська любов ближнього стає товаром дуже рідким, дорожчим від масла чи сала. При цих обставинах пропозиція, яким-небудь способом дістати хоч кіло того рідкого товару і дістати його дешево, то пропозиція, якою погордити не можна. Тому приймаю Вашу пропозицію і пишу, як бажаєте, коротше чи довше ПИСЬМО для читачів „Львівських Вістей» і „Рідної Землі» яке, очевидно, мусить закінчитися більш-менш стеоретипними святочними побажаннями. Річ тільки в тому, щоб вони вийшли не надто стереотипні і не були виявом мізантропії ані песимізму, а були радше старосвітською зичливістю до дюдей, бажанням заслужити на таку саму зичливість.

До читачів „Львівських Вістей» сказав би я таке: Горі ім'єм серця, не піддаваймося зневірі і природній в часі війни знеохоті до світу і до людей, радше, з християнським довір'ям до батьківської опіки Божого Провидіння будьмо пересвідчені, що все скінчиться добром, не тільки для наших установ,

для родин, для міст і сіл, але й для цілого народу, тут і там. Без сумніву, маємо всі важкі причини до смутку і знеохоти. Хто ж із нас не потерпів тяжкої втрати дуже близької і сердечної йому особи? Чиє домашнє господарство не має недостач, які важко доповнити? Хто ж із нас може з'ясувати собі, якими дорогами і якими засобами ми дійдемо до бажаного і відповідного нашим потребам миру? А все ж, хто ж із нас не вірить і хто ж із нас не надіється? Та віра, та надія — це, здається, та краща і вища части нашого духового єства, яку треба нам всіма силами плекати. Дві чесноти: віра і надія, як богословські чесноти, вимагають християнського доповнення; любови. Але й у громадському значенні, як суспільні і товариські чесноти, вони вимагають доповнення чеснотою громадянської і суспільної любови, які треба б хіба назвати солідарністю, єдністю, ревністю та самообороною перед розкладеними елементами, що розбивають народ на багаточисленні і просто ворожі собі фракції і партії. Чого українському громадянству передовсім треба, то тієї єдності і солідарности, без якої по словам Євангелія не може встоятися навіть царство демона (...). Х р и с т о с В о с к р е с е!

А до читачів „Рідної Землі» мої святоточні побажання такі; Якщо маємо діяти до часів, в яких український народ буде розвивати здорово і свobodно всі, Богом дані йому, сили — треба нам між собою і в праці для нашого народу чи над нашим народом дуже дбайливо та ревно плекати полинне християнське життя. Тільки ті народи могутні і здорові, в яких здорова християнська родина. Бо родина — це клітина, з яких складається цілий організм, що його називаємо народом. Коли інфекція недуги затроїть ту клітину, цілий організм наражений на недугу, А сама та небезпека відбирає йому найбільшу і найкращу його силу. Святе, чисте, здорове і щасливе родинне життя — це наймогутніша сила кожної держави, але це й найбільше, а може й єдине дочасне щастя людини. Тому боронім родину перед злом, працюймо над тим, щоб уздоровити ті родини, які неправильно побудовані і неправильно розвиваються. Християнська родина — це школа християнського життя, але й школа суспільного, народного та всенародного життя. Як довго та школа здорова,

видає численні і здорові одиниці — так довго народ і здоровий і сильний. Коли, не дай Боже, та школа починає видавати фізичні і моральні недородки, тоді народ приречений на загибелю.

У світлий празник Христового Воскресення бажаю українському народові і українській родині, тут і там, того здоров'я і сили, від яких здоров'я і сила народу залежить. Ті мої побажання рад би я передати всім українським хатам, усім родинам, усім одиницям, що бажають побудувати собі гніздо родинного щастя і хай Бог Всевишній благословить українську родину, хай дасть їй святі матері християнські, що зуміли би виховувати на героїв багаточисленне потомство, хай дасть українським родинам батьків, що були би для потомства прикладом громадянських чеснот, жертвенної праці для Батьківщини і мудрої ради в громадських справах. Хай Бог дасть українській родині багато героїв, готових віддати життя за Батьківщину, за Віру, за Церкву, за Христа. Х р и с т о с В о с к р е с е!

Львів, 21 квітня 1943.

† АНДРЕЙ Митрополит

* [Великоднє послання Митрополита Андрея Шептицького, як же неймовірно актуальне саме сьогодні, по-мimo того, що було написане Главою нашої Церкви якраз 80 років тому. Його було надруковано у львівській газеті «Львівські вісті», за 24/27 квітня 1943 р., коли Західна Україна знаходилася під німецькою окупацією. Збережена мова оригіналу. Текст подаємо за: АРХІВ УКРАЇНСЬКОЇ ПЕРІОДИКИ ОНЛАЙН, <https://libraria.ua/issues/175/15215/> — ред.]

Історичний (на жаль) рік

Квітень є останнім місяцем студій і формації в Митрополичій Греко-Католицькій Духовній Семінарії в Любліні для богословів шостого року, як і для всіх інших — римсько-католицьких з люблінської і замостянської дієцезій, монахів капуцинів і маріанів — студентів Богословського факультету Католицького Університету в Любліні. Перед ними, в науковому плані, екзамінаційна сесія і захист магістерських дисертацій, а на шляху до священства те, що залежить від приналежності до конкретної Церкви свого права (одруження або прийняття celibату) і особистої ситуації.

Так є кожного року. Чому, отже, писати про це 2023-го року Божого як про щось виняткового? Бо для греко-католиків у Польщі це буде таким. Одним з восьми щогорічних випускників є єдиний семінарист народжений в Польщі, нащадок «тутешніх» греко-католиків. Від травня в семінарії не буде нікого, чиї предки були греко-католиками Перемиської Єпархії або Апостольської Адміністрації Лемківщини,

виселеними в 1947 році в рамках акції «Вісла» на так звані «повернені землі», або тими, кому вдалося лишитися на рідних землях.

Декілька років тому здавалося, що почався новий етап в житті нашої Церкви у Польщі — семінаристами ставали кандидати народжені в Україні, але виховувані вже в Польщі, до якої приїхали з батьками на хвилі економічної еміграції. Їхнє покликання зродилося серед нас, в наших парафіях, хоч дехто «по дорозі» зустрічав латинські спільноти. На жаль, ці сподівання — поки що? — не справджуються. Останній з таких семінаристів також цього року закінчує навчання.

Семінарія існуватиме, бо — як і цілій нашій західній діаспорі (Європа, США, Канада, Австралія) — руку допомоги подає Україна. Звісно, відкритим питанням є те, як має перетнути кордон молодий громадянин України в умовах воєнного стану, коли для держави він не є ще ні студентом, ні семінаристом.

Що стосується поступового спаду, аж до відсутності, покликань з-посеред

членів місцевої Церкви, ми стали подібними до нашої західної діаспори. Завданням для соціологів релігії буде дослідити, чи через 75 років (три покоління) після насильства з боку тоталітарної держави і тотальної дезорганізації церковного життя це, в порівнянні з іншими країнами, відносно рано чи пізно.

Від 2014 року, коли Папа Франциск скасував дискримінаційну для Східних Католицьких Церков поза «власною територією» заборону висвячувати на презвітерів одружених чоловіків, греко-католицький кандидат до священства у Польщі має повну свободу вибору, в якому стані прийняти рукоположення. Як показують статистики, ні в нас, ні від США через Європу до Австралії, семінарії не заповнились місцевим кандидатами. Не в celibаті, отже, причина відсутності покликань до священства.

Тоді де? Зробімо спробу спільно знайти відповідь на це питання. Тут, у «Благовісті».

о. Богдан Панчак
Вицектор Митрополичої
Греко-Католицької
Духовної Семінарії в Любліні

«Хрести свободи» 1848 р.

Найчастіше встановлювали їх при в'їзді до села, на прицерковних майданах, або на перехрестях. «Хрести свободи», часом каплички з написами: «Памят-

Запитів (Львівська обл.).

ник встановлено в честь скасування панщини в 1848 р., «Памятка свободи, май 1848», «На памятку знесення панщини 1848 г. сорушили сей хрестъ», чи

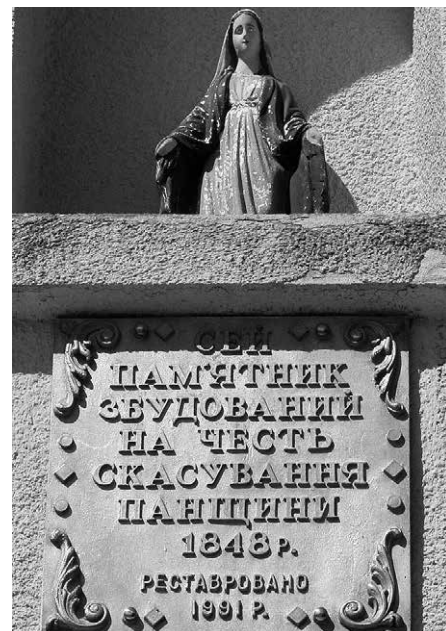
подібного змісту, стали появлятися в цілій Галичині весною 1848 року.

Сьогодні, 175 літ пізніше, між іншими за причиною воєн, післявоєнних депортацій, нищівної діяльності нових господарів, правлячих режимів, хрестів стало менше, або стоять вони при давніх шляхах, які не ведуть вже до жодної місцевості, тому що її давно просто немає, а нащадки їх колишніх мешканців розкидані по цілому світу лише зрідка відвідують зарощену лісами пустелю.

* * *

17 квітня 1848 року володар Австро-Угорської імперії, цісар Фердинанд I підписав патент (указ) «Про знесення всякої роботизни й інших підданих повинностей у Галичині та Володимирщині», згідно якого з днем 15 травня того ж року зносилися панщина. Галицьким селянам документ зачитали на майданах перед церквами на Великдені свята.

Цісар Фердинанд в указі оголошував: «З уваги на ті обставини, що не допускають ніякої проволоки з виконанням наказаних нами способів,

Ясениця Сільна (Львівська обл.).

спонукані гарячим бажанням, аби запевнити добробут сільського люду через цілковите знесення панщини та інших підданих повинностей, наложених на селянські (рустикальні) ґрунти, і то запевнити основніше, як би се можна було зробити через урегулювання роботизни, а надто (Закінчення на 10 сторінці)

Мученицька смерть Йосафата Кунцевича

Мęczeństwo (12. Listopada 1623)

Святий Йосафат Кунцевич згинув мученицькою смертю 12 листопада 1623 р. у Вітебську з рук релігійних противників, коли-то розлючена юрба накинулася на нього в єпископській палаті. У тому часі Владика Й. Кунцевич був ординарієм Полоцької Архиепархії Унійної Церкви.

Нижче друкуємо опис терпінь святого, які записані у виданні: «*Żywot ś. Jozafata Kuncewicza męczennika, arcybiskupa połockiego rit. gr. opowiedziany na tle historyi kościoła ruskiego: według dzieła Alfonsa Guépin. Lwów 1885*».

Kończył się rok 1623. Położenie Kościoła unickiego stawało się z każdym dniem groźniejszym. Wszystkie wysilenia i wszelka praca szły na marne. Bóg zdawał się głuchym na wołania sprawiedliwych. Trzeba było, żeby jeden się poświęcił i poniosł śmierć za zbawienie całego narodu. Już krew męczeńska zrosiła ziemię ruską, ale ofiary zwykłe nie wystarczały. Kościół unicki nie okupi pokoju inaczej, jak ceną najczystszej swojej krwi i Bóg chce naj-

Софійський собор у Полоцьку.

świętszego z jego synów, Jozafata (...).

Gdy nadeszła chwila spoczynku, wszyscy się rozeszli. Domownicy Jozafata pokładli się do snu, on zaś poszedł przygotować się do walki. Ostatnie godziny życia poświęcił modlitwie. Całą tę noc przedśmiertną spędził, jak Chrystus w ogrodzie oliwnym, ofiarując krew swoją za zbawienie synów swych niewdzięcznych. Lecz od trwogi konania Bóg go zachował. Śmierć męczennika jest jakby rozwartą bramą do Nieba, jakby uprzedzającym oglądaniem Boga. Pełne pociech boskich były ostatnie chwile Jozafata (...).

Około 8-ej zrana, zaczęto szturmować do pałacu. Parkan drewniany z zamkniętą bramą otaczał dziedziniec pałacowy. Słudzy arcybiskupa wzmocnili i podparli bramę, przyniosłszy cokolwiek broni palnej i amunicji, lecz Jozafat kazał im odrzucić ostre

naboje; nie chciał bowiem, aby w obronie jego życia krew płynęła, a zapewniając wiernych swoich, że żaden z nich nie zginie, poszedł do pokojów i znowu się modlił. Grad kamieni obijał się o bramę wśród krzyku rozwścieklonego pospółstwa; wreszcie wybito bramę i motłoch wpadł na dziedziniec. Służba cofnęła się ku pałacowi i zabarykadowała drzwi, napastnicy szturmowali do nich, wybijając przytem kamieniami okna. Zaczęło się wtedy strzelanie z obu stron, lecz napastnicy spostrzegli wkrótce, że strzały z pałacu nie ranią, to ich ośmiela. Chcą podpalić pałac, lecz wstrzymują się z obawy pożaru miasta. Tymczasem drzwi wysadzono, słudzy arcybiskupa chronią się, gdzie mogą, tłuszcza zaś cała wpada do pałacu i prosto biegnie do pokoju Świętego. Trzej jego najwierniejsi stali u drzwi, bezbronni wprawdzie, lecz gotowi zasłonić go sobą: Doroteusz, Kantakuzen i Uszacki. Zabójcy rzucają się najprzód na Kantakuzena i rzucają na ziemię krwią zalanego. Stracił przytomność i padł jak nieżywy. Inni znęcają się nad archidiaconem Doroteuszem, który otrzymawszy ośmnaście ran w głowę, pada obok swego towarzysza. Został sam Uszacki. Jeden z jego przyjaciół poznaje go. „Co tu robisz, pyta, dlaczego jesteś razem z tymi ludźmi? czyż nie wiedziałeś, że musiało przyjść do tego?” Wierny Uszacki, zamiast odpowiedzi, zasłania sobą drzwi swego pana. Jozafat słysząc, co się dzieje, wychodzi z pokoju, mówi, dlaczego znęcacie się nad moimi sługami? Cóż oni wam złego uczynili? Cóż wam winni? Jeśli macie co przeciwko mnie, oto jestem! Zostawcie sługi moje w spokoju i nie zabijajcie ich” — a wyciągnąwszy rękę chciał ich błogosławić.

Na widok arcybiskupa cofnęli się mordery ku drzwiom. Nastąpiła chwila wahania. Nikt ze stojących najbliżej nie śmiał ręki podnieść. Lecz z przyległego pokoju wpada dwóch ludzi wołając: „bij! zabij! papistę, łacinnika”. I jeden uderza go kijem w głowę, drugi siekierą rąbie w czoło. Powalają go na ziemię i zadają rany bez liku, tak, że głowa Świętego nie przedstawia już żadnego kształtu. Ani jedna skarga, ani jeden jęk nie wychodzi z ust jego; sądząc

więc, że zabity, rzucają się na jego sługi. Lecz w tem Jozafat ponosząc oczy i rękę do Nieba, szepnął z cicha: „O Boże mój”. Słyszając to zbójcy, wracają, wywołują go na dziedziniec i tam jeden z motłochu strzałem z broni nabitej dwiema kulami, prześzywa głowę Świętego.

Ofiara się spełniła, ale wściekłość wrogów Jozafata nie była jeszcze zadowolona.

Св. Йосафат Кунцевич. Церква св. Василя Великого, Кентшин.

Zaczęli znęcać się nad bezwładnym jego ciałem. Każdy chciał mieć w tem udział, jakby dla zatwierdzenia zwycięstwa. Podczas tego Uszacki zboczony i bezprzytomny nie mógł już zasłaniać ciała swego pana. Wtedy znalazł się pies, którego Jozafat lubił i nieraz głaskał, ten więc usiadł obok ciała Świętego i zawziętem szczekaniem go bronił. Oprawcy i psa zabili, a posiekawszy go na kawałki, położyli na zwłokach Świętego.

Po tej ostatniej zniewadze, odstąpili wreszcie od swej ofiary i zaczęli rabować pałac. Kantakuzen i Uszacki leżeli na podłodze, miano ich więc za umarłych. Rabunek szedł chyżo, w kilka godzin wszystko wyniesiono, co tylko miało jakąś wartość; nawet miedź kuchenna przydała się rabusiom. Prócz tego, podarto w strzepy całe archiwum biskupie, wszystkie przywileje, dyplomata zostały zniszczone, i w tem się

(Закінчення на 11 сторінці)

Послання Протоархимандрита ЧСВВ з нагоди 400-ліття мученицької смерті святого священномученика Йосафата Кунцевича

Високопреподобні Отці Настоятелі
Преподобні Отці, Диякони й Браття,
Ченці Василіянського Чину Святого
Йосафата!

У 2023 році ми вшановуємо 400-ліття
від мученицької смерті святого Йоса-
фата Кунцевича, нашого співбрата та

Св. Йосафат Кунцевич. Ікона проф. Ю.
Новосільського. Семінарійна каплиця Лю-
блінського Католицького Університету.

співзасновника нашого Чину. Ця ювіле-
йна дата повинна стати для нас нагодою
наново відкрити для себе особу велико-
го подвижника, ченця та пастиря, щоб
його приклад надихав і нас до героїчно-
го служіння Богові у чернечій посвяті та
відданому служінні Божому люду, щоб
усіх з'єднати для Христа.

Нашого святого Співбрата називає-
мо Апостолом єднання. Для нього жит-
тєвим кредо стали слова Ісуса Христа,
звернені до Небесного Отця в архиєрей-
ській молитві: «Щоб усі були одно, як
ти, Отче, в мені, а я в Тобі, щоб і вони
були в нас об'єднані; щоб світ увірував,
що Ти мене послав» (Ів. 17, 21). Святий
Йосафат прикладом свого життя дає
нам свідчення особистої цілісності та
послідовності у своєму прагненні до
Бога і виконання Його святої волі.

Ще в дитинстві, відчувши на молит-
ві іскру любові до Бога, він розпочинає
свій шлях до Господа, який завершу-
ється прийняттям мученицької смерті
за віру з любові до Бога та своїх братів
і сестер. Прикладом свого життя сво-
го життя святий Йосафат показує нам
цей єдино правдивий шлях, який веде
до перебування у єдності з Богом —
шлях молитви та самовідречення через
аскетичне життя. Папа Пій IX у буллі
з нагоди канонізації святого Йосафата
перераховує його чесноти: постійність
у літургійній молитві, умиртвіння тіла,
читання Святого Письма, поміркова-
ність, скромність, милосердя, ревність
для добра душ. Це ті чесноти, які вчи-
няють святого Йосафата апостолом
єднання.

Його прямування до святості почи-
нається з особистого єднання з Богом
на молитві та з читання Святого Пись-
ма, щоб розпізнати Божу волю, побачи-
ти той шлях, який веде до повної єдно-
сті з Христом. Ревна молитва Йосафата,
його перебування у роздумуванні над
Божим Словом спричинилися до того,
що багато юнаків запалилися його при-
кладом слідувати за Христом та всту-
пили до монастиря Пресвятої Тройці,
який, як здавалось тоді, вже був при-
речений на вимирання. Приклад осо-
бистої вірності святого Йосафата у єд-
нанні з Господом стає причиною того,
що інші бажають також перебувати
у єдності з Богом та у братній єдності
одні з одними.

Це єднання з Творцем та зі співбра-
тами було б неможливим без само-
відречення, яке виявляється також
у скромності, поміркованості та мило-
серді. Саме через самовідречення ося-
гаємо здатність розрізнати Боже від

людського та усувати з нашого життя
все, що віддаляє нас від Бога та стає на
перепоні братерської єдності. «Хай не
моя, а твоя буде воля» (Лк. 22, 42) – це
слова Ісуса Христа, які святий Йосафат
щиро прийняв до свого серця, що дали
йому сили жити євангельським життям
у єдності з Христом.

У молитві та аскетичному житті свя-
тий Йосафат, здобувши чистоту серця,
повний милосердя, прагнув спасіння
душ ближніх та став тим добрим пас-
тирем, який готовий полишити все,
щоб шукати одну заблукану овечку
та привести її до Господа (пор. Лк. 15,
1-7). Чисте серце, яке горить любов'ю до
Бога прагне привести до Нього, джерела
справжньої любові, інших людей. Чисте

«Йосафат – Мученик за церковну
єдність». Софія Шептицька.

серце позбавлене егоїзму та не є байдужим,
а прагне, щоб радість єдності пе-
реживав кожен.

Дорогі Отці, Диякони й Браття, ми
часто перебуваємо у пошуках прикла-
дів до наслідування, які допомагали б
нам наново розпалювати наші серця
любов'ю до Бога та до ближнього, від-
новлювати нашу ревність посвяти та
служіння, щоб жити не для себе, але для
Господа та наших ближніх. Такий при-
клад маємо у нашому святому Співбра-
тові. Нехай же у цьому ювілейному році
(Закінчення на 9 сторінці)

Життя і діяльність священномученика Йосафата Кунцевича

У Литовській Республіці рік 2023 Сейм країни проголосив роком св. Йосафата Кунцевича, як апостола єдності Литви, України, Польщі та Білорусі. Сталося це на прохання проводу УГКЦ, Василянського Чину в Литві, громади українців м. Вільнюса та багатьох культурних і політичних організацій.

2023 р. відзначаємо 400-ліття від мученицької смерті святого і цього ж самого року місто Вільнюс, в якому навчався і служив він кільканадцять років свого життя, святкує своє 700-ліття.

Архієпископ Йосафат Кунцевич був беатифікований 16 травня 1642 року. 29 червня 1867 року, Папа Пій IX своєю буллою вписав священномученика Йосафата Кунцевича до числа святих мучеників. (ред.)

Священномученик Йосафат Кунцевич. Ікона. Церква Пресвятої Трійці. Вільнюс.

Іван (Йосафат) Кунцевич народився 1580 р. в міщанській родині Гавриїла і Марії, у княжому місті Володимирі-Волинському. Він був охрещений у місцевій церкві св. Параскевії Іонійської, так званої П'ятниці. Дитинство і молоді роки Іван провів у рідному місті Володимирі-Волинському.

В 1596 році, коли Іванові виповнилось 16 років, батьки віддали його на науку й практику купецького ремесла до купця Якинта Поповича, у Вільно. Він попри різні вмовляння Якинта Поповича, залишає купецьку справу, щоби стати купцем небесних чеснот та віддається на службу Богові.

В 1604 році він вступає до запусілого монастиря Пресвятої Трійці у Вільні. Був прийнятий і в ченці пострижений самим Київським митрополитом Іпатієм Потієм і приймає чернече ім'я — Йосафат.

В 1609 році Йосафат Кунцевич був висвячений Митрополитом Іпатієм

Потієм на священника. Йосафат своїми науками, добрими словами, милостинею «притягав» до Київської Унійної Церкви велике число людей, які

відрікалися схизми та ставали ревними католиками. Вороги, бачачи великі успіхи святого чоловіка, різними способами намагалися знайти в ньому якусь провину чи недолік, а не знайшовши нічого в святому Йосафатові із-за своєї зазвисті, дали йому назву душехват.

В 1613 році, за наказом митрополита Вельямина Рутського, Йосафат був поставлений на ігумена Битенського монастиря. Митрополит Вельямин Рутський в 1615 році призначає на Полоцький архієпископський престіл Йосафата єпископом помічником. В 1618 році після смерті старенького

Церква Пресвятої Трійці Василянського монастиря у Вільнюсі.

Каплиця Благовіщення Пресвятої Богородиці монастирської церкви у Вільнюсі.

архієпископа Гедеона, Йосафат переймає архієпископство у свої руки.

У неділю 12 листопада 1623 він був убитий. Йосафат Кунцевич своєю мученицькою смертю привів до з'єднання більше людей, ніж своєю тяжкою працею за життя. Папа Урбан VIII **16 травня 1643 року** причислює священномученика Йосафата Кунцевича до числа блаженних. У 1644 році 12 листопада у Римі відбулося перше святкування празника священномученика Йосафата Кунцевича. **29 червня 1867 року**, Папа Пій IX урочистою буллою вписав святого священномученика Йосафата Кунцевича до числа святих мучеників.

Кафедра богослов'я УКУ

Молитва до св. Йосафата (Кунцевича)

Великий мученику Христовий, Йосафате, чудовий взоре християнської досконалості і непереможний апостоле з'єднання Церков! Ти з любові до Бога не відказався ні від яких праць і трудів, і навіть радо проливав кров і віддав своє життя.

Благаємо тебе, святий покровителю й отче, заступайся за нас і випроси нам непохитності у святій католицькій вірі й ревності за спасіння наших власних душ, душ наших родин, знайомих і всіх людей.

Святий священномученику Йосафате, згадай, що ти брат наш із крові й кості, тому заступайся в Бога за народ, з якого ти вийшов. Вчини, наш святий покровителю, своїми могутніми молитвами, щоб у всьому українському народі надала єдність у святій вірі, щоб усі стали дітьми одної Христової Церкви та щоб наш народ, збагачений дочасним й вічним благословенням, прославляв Бога, Який нагородив тебе нев'янучим вінком слави у Своему Небесному Царстві, Якому належить слава, честь і поклоніння. Отцю і Сину і Святому Духові, нині і повсяк час, і на віки вічні. Амінь.

Молитва до святого Йосафата і мучеників

Святий священномучениче за єдність Христової Церкви Йосафате та інші мученики! Ви своєю мученичою смертю залишили Церкві величне свідцтво про святу віру. Випросіть нам, щоб зберегли ми цей божий дар і свідчили словами і життям правдивість тієї святої віри.

Випросіть нам ласку, щоб ми вірно жили божими заповідями. Приведіть тих, що живуть у грісі й у темряві незнання, до роздуми над своїм спасенням. Потіште засмучених, скріпіть слабівірних і зробіть, щоб усі відчували ваше сильне заступництво у найсвятішого подателя всього добра.

Св. Йосафат Кунцевич. Мідьорит XVII/XVIII ст., автор Олександр Тарасович.

Учиніть, святий Йосафате та мученики, своїми молитвами, щоб у цілій нашій народі запанувала єдність у вірі, щоб усі стали дітьми однієї святої вселенської Церкви та щоб. увесь український нарід, збагачений божим благословенням, прославляв Бога, що нагородив вас нев'янущим вінцем у своєму царстві. Радуйтеся, мученики церковної єдності, бо і днес проповідуете з'єднання. Радуйтеся і молитесь за наше спасення. Амінь.

Послання Протоархимандрита ЧСВВ (...)

(Закінчення з 7 сторінки)

його приклад сприятиме оновленню і зміцненню нашого бажання ревно служити Господеві у чернечій посвяті.

Ми переживаємо часи жахиття наслідків людського гріха, коли людина ставить себе на місце Бога та хоче розпоряджатись життями і долями багатьох. Ми бачимо як гріх стає причиною поділу та ворожнечі між людьми, втрати відчуття милосердя та усвідомлення, що кожна людина є Божою дитиною створеною на Його образ і подобу, яка втішається однаковою гідністю людської особи. Саме через гріх брак єдності стає причиною ненависті, насилля та воєн. Сьогодні в особливий спосіб, ми, василіяни святого Йосафата, покликані стати на зразок нашого святого співбрата тими, хто буде приводити до єдності та примирення тих, що ворогують і живуть у ненависті до своїх братів та

сестер, чинячи насилля над іншим. Цей шлях до єдності лежить в особистому єднанні з Богом у молитві та самовідреченні. Приклад нашого братерського життя об'єднаних у любові, взаємній повазі, дбанні один про одного, повинен бути основою нашої проповіді Євангелія.

Через особисте постійне навернення та покаяння ми станемо здатними приводити багатьох до єдності з Христом, як це робив наш святий Співбрат. Єдність можлива лише там, де присутня правда та справедливість, які осягаємо тоді, коли шукаємо те, що є Божим, а не моїм.

Наслідуючи святого Йосафата у його чернечому житті, сповненому молитви та аскези, ми станемо на його зразок апостолами Христа у Святій Церкві, щоб сповняти те, що є суттю нашого чернечого покликання — бути

видимими свідками єдності у Бозі, яка приносить мир і справедливість та відважно відкидає зло й гріх, перебуваючи у Правді, якою є Христос.

Нехай у цьому ювілейному році приклад святого Йосафата дасть нам наснаги та відваги бути вірними свідками життя, згідно з наукою Ісуса Христа, щоб через наш особистий приклад ми могли привести до Господа тих, які бажують жити вірою у правді та єдності.

Нехай благословить нас Господь у нашій чернечій посвяті, щоб і ми стали вірними свідками віри, як наш святий небесний Покровитель.

о. Роберт Лисейко, ЧСВВ
Протоархимандрит

*Дано в Римі при осідку
Головної Управи Чину
25 листопада 2022 р. Б.*

«Хрести свободи» 1848 р.

(Закінчення з 5 сторінки)

спонукані прихильним наміром, аби можна забезпечити властителів земських дібр від нехибних потрясінь у їх маєткових відносинах, а вкінці бажаючи скріпити загальну безпеку в краю і довести до тривкого заспокоєння всю людність, наказуємо:

Середній Угринів (Івано-Франківська обл.).

1. Всі роботизни й інші підданські повинності ґрунтових господарів, халупників і комірників мають перестати з днем 15 мая 1848 р. (...).

Цілий документ, це було всього досить обширних 13 пунктів, зміст яких в основному зводився до трьох положень:

- ліквідації юридичної залежності селянина від пана;
- наділення селян землею, яка переходить у їх власність;
- сплати селянами поміщикам вартості кріпосних повинностей.

Цісарський патент зкінчувався ствердженням: «Надіємося, що властители земських дібр і піддані побачать у тих наших розпорядженнях, що ми видали по стараннім розміркуванні загального добра, при тім узглядивши

наглячі відносини і для обопільної користі новий доказ нашої ненастанної дбалості про їх добро, і що особливо посідачі підданських ґрунтів, халупники та комірники, котрих повинності ми касуємо навіть із посвяченням публічного скарбу, покажуться гідними тої наданої їм ласки через послух для законів, удержування спокою та порядку, вистерігаючися всяких замахів на особи й чию-будь власність, через незломну вірність і прихильність для нас і до нашого уряду, а також через щире запомання властителів земських дібр, обробляючи їх поля за умірковану денну плату.

Дано в нашій головній і столичній місті Відні дня 17 цвітня 1848 р.».

Селяни одночасно зобов'язані були платити дідичам відповідні внески за використання лісів та пасовиськ. Крім цього, дідичам було ще залишене право пропінатії, тобто продажу по селах горілки («оковитої»), яке дуже охоче перебирали від них жиди-шанкарі справно ним користувалися, що у майбутньому стало причиною встановлювання нових хрестів — «В пам'ять святої тверезості». Ці хрести — свідки активної діяльності галицьких братств тверезості, які зокрема підтримував греко-католицький Митрополит Сильвестр Сембратович проводячи в період між 1874–1895 р. по парафіях численні місії тверезості.

Зміст цісарського документу, його значення для галицьких селян, а також як на нього відреагувала польська шляхта (в основному власники більшості галицьких земель) доглибно описав і прокоментував д-р Іван Франко в обширній статті «Знесення панщини в 1848 р.». Стаття закінчується словами: «Та будь-що-будь, знесення панщини лишилося одинокою тривкою й добродійною пам'яткою бурливого 1848 року. З усього, про що тоді, мов у гарячці, говорено й писано, се одно не пропало і зробилося підвалиною нового життя, нового ладу та розвою Австрії, а особливо нашого народу. По стільких сотках літ русин, руський хлібороб почув себе нарешті свободним, і то не через якийсь насильний, революційний порив, як було за часів Хмельницького, не в якійсь часті і не на якийсь час, а на законній основі, взагалі і назавсідди. Він почув себе горожанином, його

Ясениця Сільна (Львівська обл.). Капличка пам'яті знесення панщини.

покликано до участі в найвищій законодавстві великої держави; се були речі, не чувані досі в історії руського народу».

Тема панщини в українській літературі відома і наші письменники присвятили їй чимало творів, а зокрема згадуваний Іван Франко. Про це, як селяни відробляли панові «повинності» і яку могли отримати зарплату за свої «провини» читаємо, наприклад, у Франковому оповіданні «Як пан собі біди шукав» (фрагмент): ➔

Гребенне (Польща). Придорожній «хрест свободи».

Мученицька смерть Йосафата Кунцевича

(Закінчення з 6 сторінки)

показує, że діялао według danej wskazówki, bo dla ciemnego społeczeństwa nie mogły one mieć żadnej wartości.

Змучени, в кінці добили się до piwnic i innych składów. Wytoczono beczki z winem i piwem, wynoszono zapasy na całą zimę przysposobione i zaczęto bankietować (...).

Znalazłszy niektórych sług, przyprowadzając ich do ciała Świętego, każą przysięgać, a mianowicie Uszackiemu, że to są zwłoki arcybiskupa. Leczą i temu nie wierzą, aż nareszcie jeden z morderców poznał Jozafata. Wtedy wzniosły się okrzyki radości; przywiązano sznur do nóg Świętego i tak włóczono go po ulicach, wśród wściekłych okrzyków. W jednym miejscu głowa Jozafata uderzywszy silnie o mur, pozostawiła krwawy ślad, nie dający się niczym zatrzeć.

Nie wiedząc w jaki jeszcze sposób możnaby znieważać ciało Świętego, wywleczono je na strome wzgórze nad Dźwiną, a napełniwszy włosiennicę kamieniami, przywiązano ją do ciała a potem zrzuciono do rzeki wołając: „Trzymaj się dobrze władko, trzymaj się dobrze”. Ciało spadając z góry po kamieniach powinno było spaść poszarpane, jednak gdy je podniesiono na brzegu, nie znaleziono najmniejszego

uszkodzenia. Kilku sprawców weszło do łodzi, a wzięwszy na nią zwłoki Męczennika, popłynęli pod wodę blisko milę od Witebska, na miejsce bardzo głębokie, zwane „Studnią Świętą”. Nazwa ta zapowiadała zapewne zaszczyt, jaki to miejsce miało spotkać. Uwiązano wielki kamień do nóg Jozafata i rzucono go w tę przepaść niezgłębioną w nadziei, iż stamtąd nikt go już nie wydobydzie. W tej chwili, opowiada historyk Jozafata, ujrano słup świetlany, w którym ukazała się poważna postać mężka zstępująca do wody, poczem wkrótce ciało Świętego wypłynęło na powierzchnię. Złoczyńcy poczęli uciekać, ciało płynęło za nimi. Wkrótce jednak zwrócili się i z wielkim trudem schwycili napowrót zwłoki, aby je powtórnie wepchnąć w głąb.

Cuda te żadnego na zbójcach nie wywarły wrażenia. Wróciwszy do miasta, przyłączyli się na nowo do rabujących pałac arcybiskupi. Wyrivano drzwi, okna, piece, posadzki. Doroteusz leżał jeszcze w sieni, wyrzucono go więc na cmentarz. Wtedyto żydzi dali tym mniemanym obrońcom prawosławia przykład miłosierdzia. Wzięli Doroteusza do siebie i pielęgowali tak długo, dopóki zdrowia nie odzyskał. Kantakuzena i Uszackiego zabrali do siebie pocziwy felczer imieniem Bartłomiej (...).

Kończył się wreszcie ten dzień fatalny. Lud opuścił pałac i uciszyło się w mieście. Władze królewskie i łacinnicy dość liczni wówczas, patrzyli beczynn timer na to straszne bezprawie. Gdy już niebezpieczeństwo minęło, wtenczas podwojewodzi i kilku urzędników grodzkich ukazali się z dość licznym orszakiem w pałacu, gdzie zastali krwawe ślady czynów spełnionych. Spisali protokół, ocenili szkody i udali do katedry w celu dalszych sprawdzeń. Tam znaleźli kufer napełniony kosztownymi naczyniami i aparatami kościelnymi, a którego schytmatycy otworzyć nie mogli. Lękając się powtórnej grabieży, kazali urzędnicy królewscy ten kufer zanieść do zamku. Gdy go niesiono około miejsca, na którym były ślady krwi Jozafata, kufer, jak gdyby jakąś siłą wyrzucony, wypadł z rąk sług magistrackich i sam się otworzył; naczynia zaś święte jak korporał, krzyż, patena, kielich i gwiazdka tak się ułożyły, jak gdyby na ołtarzu w czasie Mszy Ś. Kielich parę razy się zatoczył, umaczał się we krwi a potem stanął sam z siebie, jak gdyby chciał pokazać, że ofiara krwawa, którą przyniósł Ś. Jozafat, połączyła się z ofiarą Chrystusową. Wielki tłum zebrany był świadkiem tego zdarzenia. Ponieważ nie było żadnego księdza, jeden ze sług arcybiskupa, pozbierał ze czią wszystkie te przedmioty, i złożył w kufrze. Był to ostatni wypadek tego dnia, w którym Witebsk zdawał się być oddany w ręce szatana.

Було то не давно і не пізно, а так в самій середині. Жив тоді в нашім краю один пан багатий, котрий дожив до двадцять п'ятого року, а не чув ані разу про біду. Цілком не розумів, що значить се слово. Його отець тільки що вмер, ситий слави і віку, маєток лишив великий і добре заготоварований. Шпихліри, каси повні, повні стодоли і обори, слуги вірні і прихильні панові, славне ім'я предків, здоров'я, молодість і краса — чого ж більше можна жадати від долі? Тож нічого не жадав молодий пан. Жив по-панськи, вітцівського добра не марнував, в політику не вдавався, віддавав богу, що боже, а цісареві, що цісарське, і на тім кінець.

І був би молодий пан таким робом прожив увесь свій вік, коли би не випадок, на око дрібний, що одначе знищив його супокій, затроїв життя, зруйнував маєток.

Одної суботи пішов пан по смачній вечері на прохід до огороу, з огороу зайшов на гумно, а з гумна до стодоли. В stodoli стояла ціла купа людей: підданих хлопів, дозорців і панських двораків, а з-посеред тої купи долітали до панського слуху якісь лускоти, ніби молочення,

але помішане з жалібним криком і стогнанням. Зацікавлений, вступив пан, щоб поглянути, що то діється. Цікавий побачив образок. Під стіною на кріслі сидів головний завідатель панських дібр і голосно числив, поглядаючи від часу до часу в невелику книжечку. На тоці лежав розтягнений мужик і йойкав, і стогнав, і кричав. На його руках, плечах і ногах сиділи три сильні драби, а два інші прали канчуками в те місце, відки ноги ростуть.

— Що ви робите!? — питає цікаво пан.

Завідатель станув перед паном, уклонився і сказав:

— То, прошу пана, Гриць Шуліка відбирає свою тижневу порцію.

— За що?

— Три рази спізнився на панщину.

— А так! — сказав пан, заспокоївши свою цікавість, і хотів відійти.

— Ой, бідонько ж моя, бідонько чорна! — крикнув мужик, розтягнений на тоці. — І на полі щодня били за спізнєне, і тепер ще б'ють. А в мене жінка хора дитина вмирає, біда дома, нема що раз в рот вложити — і не спізняйся!

Дальші слова заглушив поновлений лускіт батоів о тверду, висохлу хлопську шкіру. Але пан, почувши ті слова, нагло станув, зворушений ними, потім вернувся. І махнув на гайдуків, щоб перестали молотити (...).

Цісарський патент від 17 квітня 1848 р. мав ряд недоліків (на що сьогодні ми, маючи відповідний історичний досвід, можемо у багатьох місцях показати), зовсім непогано забезпечував дідичів, але все таки дав можливість галицьким селянам прокласти дорогу до розвитку громадського і національного життя, розбудови освіти, утворення незалежного політичного руху. Просто — стати господарями своєї власної землі й будівничими власної долі.

Одним з позитивних наслідків указу, що його зачитували під час Великодніх Свят 1848 р. стала поява в Галичині ряду громадських культурних, просвітницьких, економічних організацій та українських видань, існування й діяльність яких до сьогодні дає рясні плоди.

ред. Б. Тхір

Рідний дідусь Митрополита Андрея Шептицького

– граф Александер Фредро (230 років від народження)

Матеріальних свідків життя, праці та діяльності двох знаменитих галицьких родів — Фредрів та Шептицьких до сьогодні на Львівщині залишилося небагато. В першу чергу, нагадуючи про них, напевно варто згадати палац у селі Вишня (давніше — Бенькова Вишня), що недалеко Рудок (місто в Україні, Сам-

У 1822-му році цісар Франц І надав Я. Фредру та його родині графський титул. Мати Александра — Маріянна, з роду Дембінських, загинула трагічно 1806 року під час пожежі маєтку.

Навчався А. Фредро вдома на приватних уроках і ніколи не здобув формальної освіти, що, як показалося

дитячий вік — Ян Александер та Софія Людвіка Цецилія Констанція, що в майбутньому стала матір'ю Романа Шептицького, згодом Митрополита Галицького, архієпископа Львівського Андрея.

Віднайшовши у собі літературні таланти, Александер Фредро написав ряд п'єс, які зі значним успіхом почали ста-

Палац роду Фредрів у Вишні (недалеко Рудок).

Александер Фредро.

бірського району Львівської області) та каплицю-усипальницю роду Шептицьких в селі Прилбичі. Ще, певною мірою, можна нагадати тут про сучасні будинки в давньому придомашньому парку в Прилбичах, поставлені на місці родової садиби та з її таки будівельних матеріалів. Але в даному випадку, реально, з цілого маєтку роду Шептицьких залишився тільки сильно занедбаний сад.

Згадка про Александра Фредро не випадкова, адже у 2023 році **відзначаємо 230-ту річницю** від дня народження цього відомого польського поета, драматурга і громадського діяча. Також А. Фредро обраний минулого року польським Сеймом покровителем поточного року (поруч проф. Ю. Новосільського, Яна Матейки, Миколая Коперника та інших видатних осіб).

Цікава та повна крутих поворотів біографія А. Фредро. Народився майбутній автор «Помсти» **20 червня 1793 року** у селі Сухохові біля Ярослава в заможній сім'ї галицьких магнатів (один із його предків, Андрій Максиміліян Фредро, був фундатором Кальварії Пацлавської). Батько Александра, Яцек Фредро, гербу Боньча, був дідичем різних маєтностей, зокрема Бенькової Вишні біля Рудок.

в майбутньому, зовсім не стало перешкодою стати драматургом такого рівня, що його п'єси успішно ставляться в польських театрах до сьогодні.

Після смерті матері, батько з 13-річним тоді сином замешкали у Львові. У 1809 році Александер вступив до армії Варшавського Королівства. Брав участь у поході військ Наполеона на Москву та у Бородинській битві. В 1815 році, після поразки Наполеона, повернувшись додому у родинний маєток Бенькова Вишня, де став успішно займатися домашнім господарством і, між іншими, збудував там новий палац (цей же самий, що можемо його сьогодні відвідати, а якщо пощастить, навіть пройтися його коридорами).

У роки проживання в Беньковій Вишні Александер Фредро знайомиться з Софією з роду Яблоновських. Між ними появляється палке почуття, але перешкодою стає тут факт, що Софія на цей час є дружиною графа Станіслава Скарбека*, за якого її віддали у 15-річному віці. Розлучення отримала Софія в 1828 році; формальності, що дозволяли взяти повторний шлюб, тривали понад 10 років. Александер та Софія мали четверо дітей, з яких двоє пережили

жити в театрах.

Вартий відзначення факт, що коли у Львові був відкритий театр, який на власні кошти збудував перший чоловік Софії Яблоновської, Станіслав Скарбек, 28 березня 1842 року на сцені була поставлена комедія пера Александра Фредри «Шлюб панянські». На даний час театр Скарбека був третім за розмірами театром Європи.

Сьогодні це національний академічний український драматичний театр імені Марії Заньковецької.

Найвідоміші твори А. Фредри це: «Дами та гусари», «Чоловік і дружина», «Новий Дон-Кіхот, або сто божевіль», «Пан Гельдхаб», «Пан Йов'яльський», «Помста».

Як відзначають сучасники, А. Фредро часто брав за зразок своїх персонажів акторів театру Скарбека, пишучи ролі спеціально для них, що надавало його творам багато автентизму, й втішалися вони великим успіхом серед публіки не тільки Львова.

Наприкінці 1830-их років твори А. Фредро стали серйозно критикувати тодішні польські літератори, яких сьогодні зараховуємо до групи званої «українською школою в польській

літературі» — Северин Гошинський та Лешек Дунін-Борковський. Вони закидали драматургові консерватизм, загумінковість, брак фольклору та патріотизму... Автор зневірився й замовк на кільканадцять років. Коли повернувся до писання, воно було призначене тільки «для шухляди», а прихильники його творчості могли з ним ознайомитися щойно після смерті автора.

Про своїх критиків писав драматург в листі до одного з приятелів: «Моє ав-

Графиня Софія Яблоновська, дружина Александра Фредро.

торство чорти забрали, не полечу вже понад землю в свинцевих чоботях, які нам доля подарувала. Маю добру жінку, маю малого хлопця, маю книжки, спокійний домок — одним словом, був би я щасливим, якби не був поляком».

Помер Александер Фредро 15 липня 1876 року у Львові. Похований у родинній крипті костелу Успіння Діви Марії в Рудках.

Вшанування пам'яті драматурга:

- Ще за життя Александра Фредро, 17 вересня 1839 року міська влада Львова видала акт: «До Ясновельможного Пана графа Александра Фредра, громадянина Королівства Галичини та Лодомерії, тепер депутата Крайового станового сейму. Шляхетна й ефективна Ваша діяльність як депутата Станового сейму, що приносить користь усій провінції та її столиці; Ваші глибокі знання й слава, отримана вдома і за кордоном, Ваші живі й загально визнані гуманні почуття, зразкова й повна гідності поведінка накладають на магістрат і серця

громадян цієї столиці обов'язок виразити почуття шани, яку здавна відчуваємо для Вашої особи. Тому зі справжньою приємністю надає магістрат Ясновельможному Графові почесне громадянство крайової столиці».

- 24 жовтня 1897 р. у Львові встановлено бронзовий пам'ятник почесному громадянину міста графу А. Фредро. Його спорудили на місці, де сьогодні маємо пам'ятник проф. М. Грушевському. Після II світової війни монумент пе-

Крипта Фредрів в костелі Успіння Діви Марії в Рудках.

ревозили до Вроцлава (у 1956 р.) і встановили перед міською ратушею, де він і знаходиться сьогодні. Автор пам'ятника — Леонард Марконі. Ще недавно польські діячі пропонували подарувати Львову копію пам'ятника, але поки що місцева влада відмовляється від нього.

ред. Б. Тхір

Джерела:
газета «Збруч» за 20.06.2013 р.,
www.mylviv.city.ua,
www.photo-lviv.in.ua, власні матеріали

* **Станіслав Скарбек**, перший чоловік Софії Яблоновської. Найбільше вславився будівництвом театру для Львова (будова почалася у 1833 р.) та доброчинного закладу: «Доброчинний інститут для сиріт та убогих»

У театральній будівлі планувалося розташувати готель на 300 номерів, крамниці, кав'ярні, помешкання для акторів. Під час будівництва у вологий ґрунт (на той час біля місця будівництва проходила Полтва) було вбито 16 000 дубових

палів. До роботи над проектом Скарбек залучає відомих архітекторів Людвіга Піхля та Йогана Зальцмана. Будівництво театру завершили у січні 1842 р. На той час це була найбільша театральна споруда в Європі за площею забудови і третя найбільша за кількістю глядачів. Зала мала п'ять ярусів і була розрахована на 1460 місць.

28 березня 1842 року театр відкрився комедією Александра Фредро «Шлюб панянські». Вистава Фредро йшла дру-

Пам'ятник А. Фредро у довоєнному Львові.

гою, а відкривала театр німецька драма «Сенс життя».

Останнім актом благодійності Скарбека стало заснування ним поселення Заклад між Дроговижем і Демнею. У 1840 році Станіслав Скарбек заснував «Доброчинний інститут для сиріт та убогих». Його діяльність узаконена 1 серпня 1843 року. Фундаційним актом від 1 серпня 1843 р. Скарбек заповів ціле своє майно, що складалося з театрального приміщення, трьох містечок і 29 сіл. Після його смерті двадцять років коштів із його фундації йшли на утримання театру і їх не вистачало на будівництво закладу, яке завершили лише його родичі кілька десятиліть по тому.

Станіслава Скарбека спершу похоронили на Личаківському кладовищі у Львові, а після закінчення будівництва «Доброчинного інституту для сиріт та убогих» у 1888 р. його було урочисто перепоховано у Дроговижі (недалеко закладу) в неоготичній каплиці-усипальниці. Сьогодні це місце дощентно знищене, а домовина з тлінними останками мецената пропала безвісті.

Великдень за колючим дротом: як святкували в радянських таборах

Свято світлого Воскресіння Христового цього року відбувається для всіх людей у незвичній атмосфері — вимушеній ізоляції, яка покликана вберегти здоров'я та життя.

Обмеження в походах до храму чи певних обрядах може зіпсувати настрої багатьом. Але не тим, хто відчув на собі міць радянських репресій. І йдеться навіть не про те, що радянська влада не визнавала релігійних свят чи не дозволяла відвідувати церков (хоча й це також було роками).

Тисячі українців у ті роки зазнавали ізоляції в прямому значенні слова від решти суспільства, рідних і Батьківщини. Втім навіть у далеких сибірських таборах вони намагалися у міру можливостей відзначати Христове Воскресіння, незважаючи на тоталітарний режим.

Львівський письменник, лауреат премій Шевченка, Стуса та Сковороди Ігор Калинець був арештований у 1972 році і провів в уральському таборі 6 років.

«Там було зо дві сотні в'язнів, а серед них — дуже багато українців, то святкувати було кому, — пригадує дисидент. — Люди всілякі були: і старші від нас, і ті, що були в підпіллі та лісах. Ми були вже трохи пізніші, але все рівно (хоч церкви були вже закриті в 50-ті та 60-ті роки) ми святкували Великдень і добре знали, що то таке є. Ходили святити Паску до священника нелегального, вдома святкували».

У таборі, розповідає Калинець, в'язні з різних куточків України обмінювалися традиціями: «Ми святкували, хоча, звісно, не так, як за волі. Бо не мали ні яйця свяченого, ні паски. Зате купували білий хліб. Те, що мали з посилок чи бандеролей, теж долучали до свята. Сідали за стіл, вітали один одного, співали «Христос Воскрес». Традиція ця відбувалася, може, не так пишно, але щось та й було. Ми не пропустили жодного свята. Хоч це були робочі дні, ми ходили на роботу, але після роботи ми могли збиратись разом і відсвяткувати».

У своїй статті «Великдень за ґратами» історик Ігор Дерев'яний пише, що інколи адміністрація намагалася не допустити святкування навіть після завершення робочого дня.

Любомир Полюга, зв'язковий проводу ОУН, який певний час був охоронцем Романа Шухевича, про Великдень 1952 року згадував таке: «У четвертій

жіночій зоні Особлагу №1 (місто Інта) жіночу бригаду під конвоєм привели до місця роботи. Їхня робота була у тому, щоб копати промерзлий ґрунт для фундаменту будівлі. Жінки виконали норму до 16.00. Щоб ви собі уявляли, побудка на такі роботи була о 5.00. О 6.30 люди під конвоєм виходили з зони і йшли на роботи. До 16.00 вони впорались з роботою і хотіли повертатись до бараків, трохи відпочити і згадати про свято Великодня. Вони знайшли для себе цей час. Проте конвой наказав далі працювати, офіцери відмовлялись виводити жінок з робочої зони. Бригада відмовилась працювати. Їм погрожували і навіть нацькували собак, притримуючи їх. За спогадами, навіть були попереджувальні постріли вгору. І тоді хтось з групи в'язнів почав співати «Христос Воскрес із мертвих». Це підхопила уся робоча бригада жінок-в'язнів, що створило загальний гул. Охоронці розгубились. І усіх жінок відвели в зону. Це стало дуже сильним консолідуючим моментом».

Про спротив в'язнів тоталітарній системі згадувала й учасниця Норильського повстання Галина Заячківська. На Великдень 1956 року ув'язнені жінки домовились між собою, що вони своїми силами відспівають Утрєню перед 4 ранку: «Загальна побудка на роботи була о 5.00 гімном Радянського Союзу. Святкова літургія розпочалась, як планували, і спів жінок фактично випередив побудку». Таким чином ув'язнені, як могли, протистояли системі.

Наполегливість в'язнів давала певні плоди. Загалом після смерті Сталіна в'язні нарешті отримали можливість святкувати Великдень. У другій половині 50-их років на Воскресіння в'язні навіть не виходили на роботи. Офіційного дозволу адміністрації, звісно, не було — вихідними могли бути лише державні свята. Але наполегливість в'язнів спричинила до того, що керівництво таборів часто запліщувало очі на ці святкування, а бригадири (переважно теж із числа ув'язнених), які мали організовувати усіх на роботи, не вимагали працювати у цей день. Це була своєрідна умова — політ в'язні сумлінно працювали, на відміну від кримінальних, і не зривали адміністрації виконання плану. Керівництво натомість йшло на певні поступки, як-от святкування Великодня.

Львівський поет Ігор Калинець.

Деякі ув'язнені згадують, що святкували в таборах хліб. Це був звичайний в'язничний хліб, але людям таїнство священня їжі дарувало велике духовне, емоційне піднесення. Часто в таборах відбували покарання священники, інколи такі зобов'язання брав на себе хтось інший — церква не забороняє, а навпаки пропагує обряди, проведені звичайними парафіянами, якщо цього вимагають обставини.

Цікаво, що великодніми традиціями ділилися між собою не лише українці. Григорій Пришляк, який був співробітником проводу ОУН, згадує цікавий випадок в Інті 1957 року. Там Великдень спільно святкували українська та литовська громади. Він також згадує, що українцям і литовцям було легше порозумітись на основі отриманих вироків та досвіду боротьби, аніж з іншими націями. У той Великдень в'язні навіть створили спільний українсько-литовський хор і виконували співи обома мовами.

Набагато простіше, пригадує Ігор Калинець, було святкувати Воскресіння на засланні — його поет із дружиною відбували на Забайкаллі: «У засланні ми святкували так, як святкували вдома, у Львові. Хіба що нас було мало — я та Ірина. Вона готувала все, що треба — пекла паску, робила всі страви, яєчка фарбувала, готувала цвиклі, купували м'ясо. Крім того, приходили бандеролі із святковими харчами. От тільки до церкви не ходили, бо церкви не було. Сиділи і святкували. А ще всі ходили на одну гору, де колись ще в 30-их роках ліквідували церкву. Там залишався хрест, а гора називалась П'ятниця».

Тетяна Яворська (www.dyvys.info)

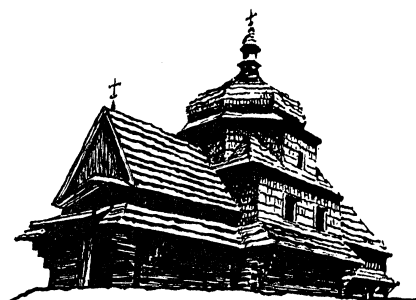
Леґенди (Великдень)

З книги: Олекса Воропай «Звичаї нашого народу». Весна.

I

Про походження звичаю готувати на Великдень писанки та крашанки існує багато легенд. Наведемо деякі з них.

Леґенди, записані на Поділлі, кажуть, що коли Ісус Христос воскрес, то він сказав воякам, які охороняли Його гріб: «Ідіть і скажіть усім людям, що Христос воскрес, а щоб вам повірили, то ось вам знак». При цьому Спаситель узяв з свого гробу крашанку і дав воякам. Відтоді і пішов звичай робити крашанки на Великдень.

Ніс убогий чоловік яйця в кошику на базар продавати, а в цей час жиди вели Ісуса Христа розпинати. Хрест був тяжкий, і Спаситель падав під його тягаром. Чоловікові стало жаль Спасителя; він лишив свій кошик на дорозі, а сам пішов помагати Ісусові нести хрест — і ніс аж до місця розп'яття. Коли ж чоловік повернувся до свого кошика, то побачив, що яйця обернулися на писанки та крашанки.

Після того, як Спаситель вознісся на небо, Марія Магдалина прийшла до Риму, щоб там проповідувати Євангелію. В Римі вона стала перед імператором Тіберієм і піднесла йому червоне яйце, сказавши «Христос Воскрес!» Так вона почала свою проповідь.

На Київщині оповідають, що коли Ісус Христос ходив з св. Петром по землі, то вони проходили через одне село, а там жиди були; побачили вони Христа та й почали камінням та грудками шпурляти в Нього. І як торкнеться камінь Ісусової одежі, зробиться з нього писанка, а як торкнеться грудка, то перетвориться на крашанку. Святий Петро позбирав усе те до кишені, а пізніше людям роздав. З того й пішов звичай готувати писанки та крашанки на Великдень.

На Уманщині кажуть, що жиди та всякі недовірки спокушали Христа, як Він ішов на страждання. Набрали в пелену камінців і спитали Спасителя: «Що в пелені?» — Христос каже: «Крашене та писане!» Вони відкрили пелену, щоб посміятися, а там справді — крашанки та писанки.

На Полтавщині є легенда, що писанки писала Мати Божа ще тоді, як Ісус маленький був: «дитина дуже тишилась тими цяцьками».

На Гуцульщині оповідають, що писанки писала Мати Божа і дарувала їх Пілатові, щоб той змилювався над її Сином. Коли Мати Божа писала писанки, то плакала і слізьми обливала свою роботу, а тому й вони, гуцули, коли пишуть писанки, то вимальовують цятки, подібні до сліз.

На Гуцульщині ще є така легенда. Далеко в горах, до високої стрімкої скелі залізними ланцюгами прикутий страшний нехрист. І той нехрист має дванадцять своїх посланців, що ходять по селах та містах і придивляються, як живуть люди. Все, що вони побачать або почують, розповідають нехристові. Коли посланці кажуть, що люди живуть бідно і сваряться поміж собою, нехрист радіє і сміється так, що аж гори трясуться, а ланцюги його слабнуть. Якщо ж посланці кажуть, що між людьми згода й добро, нехрист сердиться, насуплює брови, а ланцюги міцніше стискають його погане тіло. Та найстрашніша для нехриста вістка, що люди ще пишуть писанки, що вони не забули цього звичаю: він тоді реве, як звір, рветься з усієї сили і б'ється головою об скелю так, що але вогонь креше. З того постають грім і блискавка, а ланцюги його робляться тоді такі міцні, що годі їх розірвати.

II

Увечорі, після роботи, в добрих українських родинах батько, бувало, збирав своїх дітей і розповідав їм стару християнську леґенду про те, що на Великдень, під час виносу плащаниці, саме тоді, коли весь народ хресним ходом обходить церкву, ангели виводять Спасителя з гробу, а святі сходять з образів і христосуються.

Колись цю леґенду розповідали дуже урочисто, при запалених свічах або при вогнику лямпадки.

* * *

Була колись поширена в Україні ще така леґенда. Від дня свого Воскресіння Спаситель посадив у підземелля, під тією скалою, де був Його гріб, головного сатану Вельзевула і наказав йому гризти дванадцять залізних ланцюгів, дванадцять залізних дверей і дванадцять залізних замків. Якщо Вельзевул перегризе все це від одного Великодня до другого, тоді буде кінець світу. Сатана спочатку перегриз замки, потім двері і ось-ось перегризе останній ланцюг — ще тільки один раз треба стиснути зубами. А тут як заспівали люди «Христос Воскрес», то всі замки, двері і ланцюги Вельзевула відразу поновились, і він мусів гризти спочатку. А якби настав такий час, що люди перестануть співати «Христос воскрес», тоді сатана перегризе останній ланцюг, і буде кінець світу.

* * *

Є кілька леґенд на тему: чи на Великдень справді великий день?

«Був, кажуть, колись чоловік Свирид. Як дождався він Великодня, то подумав собі: «Кажуть люди «Великдень», а я ще побачу, чи й справді це день великий?» І ось на перший день Світлого Празника запряг волів та й пішов з наймитом орати. Люди в церкві Богові моляться, а він оре. Тількищо почали, може, десяту скибу одкидати, аж під землею щось загуло страшно — так, як часом далекий грім загуркотить — і Свирид разом з плугом і волами так і провалився крізь землю. А на тім місці стала могила. Вона й досі називається «Свиридова могила». Кажуть, що коли прийти на ту могилу та прикласти вухо до землі, то інколи наче чути, як хтось волів поганяє: «Гей, гей!».

«Великдень називається так тому, що в той час, коли Христос родився, сильно світило сонце і стояли такі довгі дні, що теперішніх треба сім зложити до купи, щоб був один тодішній. Тоді, було, як зійде сонце в неділю вранці, то зайде аж у суботу ввечорі. А як жиди розп'яли Христа, дні поменшали. Тепер тільки царські ворота в церкві стоять навстіж сім днів. Ось чому цей день і називається великим».

Великодня поезія

Воскресіння

В цей день, в цей третій день
і голубинь небес
і яра зелень трав,
і біла віточка вишень —
все каже нам:
Воскрес! Воскрес!
В цей день, в цей третій день
і правда і любов
перемогли брехню і люту злобу
і встав
Ісус Христос
у славі
з гробу!
У храмі з блисків і блакиту
знімається віток зелена хоругви!
На стебелинах зависло срібло рос
і квіти білі, як алмаз,
схилились перед Божим Сином
і гомонять. Воскрес Христос!
Принижені, нещасні, радіймо враз!
Хай щезне туга...
Берім сьогодні шати ясні
і крашанки червоні
у долоні,
і стрічаймо друга,
вітаймо брата:
Воскресла правда на хресті розп'ята...
Хоч бачимо свій шлях у тернах,
але ми знаємо, по днях страждань
Голгофи —
йде Воскресіння день!
Ми сміло ставимо життю чоло —
для нас срібні дзвони дзвонять джерело.
Для нас лунає великодній дзвін: —
Христос Воскрес!

Уляна Кравченко

Великодні дзвони

В небі, в зоряній безодні,
Тонуть дзвони великодні,
Тонуть, тонуть, ніби сон,
Б'ють, дзвонять тон у тон;
З ними дума в небо лине,
З ними никне, з ними гине
Тьма заслон. Гаснуть зорі.

Знову світло.

Все радіє, все розквітло.
Зникла сила перепон.
Вся земля — святий амвон!
Сяйвом душі всі обліти
І немає їм на світі
Заборон.

Грицько Чупринка

Великодні дзвони

Неначе в ранній, опалевій млі,
Причулись дзвони в рідному селі.
Летіла з вітром звуків завірюха,
А я стояв, задуманий, і слухав...
Ось перший подих рідної весни
І перші мрії, перші юні сни,
І перше в серці виплекане слово
Веснівкою розцвілося чудово.
Гагілка перша, перший хорівід,
Розспіваний, розміряний похід
В минуле наше, а може в майбутнє,

Щоби здійснилось слово незабутнє
Пісень воскресних...?

Наче завірюха,
Летіли звуки, я стояв і слухав.
Як же далеко ті дзвони грали,
А як глибоко в душу западали,
Ті срібні дзвони в рідному селі,
Що гомоніли в опалевій млі!!!

Богдан Лепкий

Писанки

Виводить мама дивним писачком
по білому яйці воскові взори.
Мандрує писанка по мисочках
із цибулиним золотим узваром,
з настоями на травах і корі,
на веснянім і на осіннім зіллі -
і писанка оранжево горить
у філіграннім сплеті ліній.
То вже вона, як дивовижний світ,
то вже дзвенить, як згусток сонця,
бувають буйно квіти у росі,
олени бродять в березневій соці.
І стилізовані спітаються сади
у маєві густих обрамлень,
мереживом найтоншим мерехтить
геометричний космацький орнамент.
І я поплив у світ дитячих мрій
на білі колискові оболоні...
Котились писанками ізгори
ясні сонця у мамині долоні.

Ігор Калинець

Шановні Читачі!

Христос Воскрес! Вітаємо Вас зі світлим празником Христового Воскресіння!
Нехай передзвін великодніх дзвонів принесе Вам лише благі вісті, нехай ваше
серце наповниться радістю, а віра допоможе Вам долати всі життєві труднощі.
Нехай Ваше життя наповниться ясними подіями, чесними друзями, позитив-
ним настроєм і приємними відчуттями.

Цьогорічний Великдень 2023 українці в материку, як і в діаспорі зустрі-
чають під час жорстоких випробувань війни, яку зрадливо почала
проти України росія. Разом молимося, нехай у ці дні Господь
оберегає і захищає нашу Батьківщину, наші рідні міста й села,
життя кожного українця.

Нехай Боже благословення завжди буде з нами
нехай Господь дарує нам свою безмежну лю-
бов, надію й незламну віру в перемогу!

Редакція «Благовіст»

БЛАГОВІСТ — суспільно-релігійний бюлетень. Видає Українська Греко-Католицька Церква у Польщі. Редакція працює на громадських засадах. Редагує колегія: **Владика Аркадій Трохановський, о. митрат Богдан Панчак, о. Микола Костецький** — координатор від Перемисько-Варшавської архієпархії, **о. Євген Сухий** — координатор від Вроцлавсько-Кошалінської єпархії. Відповідальний редактор **Богдан Тхір (бт). Аркадій Стопа** — технічні консультації. *Погляди авторів публікацій не завжди сходяться з точкою зору редакції. В оправданих випадках застерігаємо собі право виправляти і скорочувати авторські тексти.*

Kuria bp, ul. Biskupa Jana Śnigurskiego 2A, 37-700 Przemyśl, tel/fax 16 678-78-68, e-mail: kuria@przemyslgr.opoka.org.pl; **Kuria bp**, Pl. Nankiera 15a, 50-140 Wrocław, tel./fax 71 343-94-77; fax 71 343-94-67, e-mail: konsystoria@wro-gda.opoka.org.pl; **Kuria bp**, ul. Lubelska 12, 10-405 Olsztyn, tel: 89 539 60 48, e-mail: eparchia.kontakt@gmail.com

Adres redakcji: BŁAHOWIST; ul. Kościuszki 28/3, 11-220 Górowo Iławeckie, tel. 89 761-04-21, e-mail: blahowist@poczta.onet.pl, konto: Bank Spółdzielczy w Górowie Ił, Nr 08 8855 0004 2003 0006 3515 0001